

Gminny Program Opieki nad Zabytkami
Gminy Dobra na lata 2010 – 2014

Opracowanie:
Małgorzata Gwiazdowska
Norbert Wagner

Spis treści:	str.
1. Wstęp	2
2. Uwarunkowania formalno – prawne w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami	3
3. Strategiczne uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego samorządu gminnego w kontekście krajowych i wojewódzkich dokumentów programowych	5
4. Wewnętrzne uwarunkowanie ochrony i opieki nad zabytkami Gminy Dobra (dokumenty strategiczne oraz akty prawa miejscowego)	7
5. Ogólna charakterystyka zasobu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Dobra:	8
5.1 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	13
5.2 Zabytki w <i>Gminnej Ewidencji Zabytków</i>	15
5.3 Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla Gminy	17
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń	19
7. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami z uwzględnieniem celów zawartych w <i>ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami</i>	20
8. Kierunki działań dla realizacji celów <i>gminnego programu opieki nad zabytkami</i>	22
9. Zasady oceny realizacji <i>gminnego programu opieki nad zabytkami</i>	27
10. Źródła finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami	29
11. Podstawowe źródła, na których oparto opracowanie	44
12. Aneks	46
12.1 Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków	46
12.2 Wykaz układów urbanistycznych i zespołów zabudowy proponowanych do wpisu do rejestru zabytków	55

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe jako ważny ślad rozwoju duchowej i materialnej działalności człowieka, podlega ochronie na mocy obowiązujących przepisów prawa. Jego ochrona powinna stanowić także jeden z elementów świadomej polityki samorządowej. Stan zachowania zabytków oraz sposób ich zagospodarowania ma niemałe znaczenie przy ocenie atrakcyjności obszaru gminy. Jest też jednym z istotnych czynników budowania więzi oraz kształtowania świadomości i regionalnej tożsamości mieszkańców.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami został opracowany z zamiarem określenia warunków, niezbędnych do opieki nad zabytkami na terenie administracyjnym Gminy Dobra na lata 2010 - 2014. Wskazuje na działania w oparciu, o które należy poprawić stan zachowania zabytków, by poprzez ich rewaloryzację i dostępność zarówno dla mieszkańców jak i przyjezdnych, zwiększyć nie tylko atrakcyjność turystyczną Gminy, ale realizować zadania związane z ochroną dóbr kultury. Stanowi dokument uwzględniający zadania z zakresu opieki nad zabytkami, będący uzupełnieniem dotychczas przyjętych przez Gminę aktów prawa miejscowego. Określa sposób ich realizacji poprzez stosowne działania organizacyjno – finansowe i upowszechniające wiedzę o zabytkach oraz poprawę poziomu edukacji związanej z opieką nad dziedzictwem kulturowym Gminy Dobra. Gminny program opieki nad zabytkami obowiązuje przez 4 lata, a sprawozdanie z jego realizacji powinno zostać sporządzone przez wójta i przedstawione radzie gminy co dwa lata licząc od daty przyjęcia programu przez radę.

Podstawą prawną dla opracowania *gminnego programu opieki nad zabytkami* jest artykuł nr 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku.

2. Uwarunkowania formalno – prawne w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami

2.1 Decyzja nr 1855/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiająca Program Kultura (2007 – 2013) (Dz. U. UE L z dnia 27 grudnia 2006 r.),

2.2 Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego (Dz. U. UE L z dnia 25 lipca 2006 r.),

2.3 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej – ochrona zabytków została zadeklarowana jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86),

2.4 Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 ze zm.) wskazuje na obowiązki organów administracji publicznej, rządowej oraz samorządów wszystkich szczebli w zakresie ochrony zabytków, których celem są m.in.:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu.

Ustawa jest podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce, formułuje definicję zabytku, wyznacza zakres ochrony konserwatorskiej, określa formy ochrony zabytków, a także wskazuje na konieczność sporządzania przez jednostki samorządu terytorialnego programów opieki nad zabytkami.

2.5 Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r., nr 142, poz. 1590 ze zm.) w art. 14, ust 1 pkt 3 – samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

- 2.6** Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r., nr 91, poz. 578 ze zm.) w art. 4 ust. 1 pkt 7 – powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
- 2.7** Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r., nr 16, poz. 95 ze zm.) w art. 7, ust. 1 pkt 9 – zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
- 2.8** Inne akty prawne w wykonywaniu, których należy mieć na uwadze ochronę i opiekę nad zabytkami:
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r., nr 151, poz. 1220 ze zm.),
 - ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2004 r., nr 261, poz. 2603 ze zm.),
 - ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2008 r., nr 25, poz. 150 ze zm.),
 - ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001 r., nr 13, poz. 123 ze zm.),
 - ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 ze zm.),
 - ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003 r., nr 80, poz. 717 ze zm.),
 - ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 2006 r. nr 156, poz. 1118 ze zm.),
 - ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r., nr 5 poz., 24 ze zm.),
 - ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. nr 85 poz. 539 ze zm.).
- 2.9** Wybrane akty prawne wykonawcze w zakresie opieki nad zabytkami:
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. 2004 r., nr 150, poz. 1579),

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2004 r. nr 124, poz. 1305),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. nr 212, poz. 2153),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. 2004 r., nr 30, poz. 259).

3. Strategiczne uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego samorządu gminnego w kontekście krajowych i wojewódzkich dokumentów programowych

3.1 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury obejmuje wszystkie sfery i zagadnienia, z jakimi mamy do czynienia myśląc o funkcjonowaniu kultury, jednakże traktuje ją systemowo, a nie „branżowo”. Cechą charakterystyczną jest horyzontalne ujęcie wielu zagadnień, które następnie znalazły swój odpowiednik w Narodowych Programach Kultury, będących podstawowymi dokumentami programowymi realizowania przyjętej strategii np. w Narodowym Programie Kultury „*Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego*” (w sferze rewitalizacji zabytków). Strategia adresowana jest przede wszystkim do zarządzających sferą kultury w tym m.in. samorządów gminnych.

3.2 Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020

Metodologia dokumentów strategicznych wchodzących w skład Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 – 2013 zobowiązuje m.in. ministra właściwego do spraw kultury do wydłużenia horyzontu czasowego strategii do 2020 roku. Niniejszy dokument, bazując na przyjętej przez Radę Ministrów Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013, rozszerza jej zakres do roku 2020.

W uzupełnieniu NSRK określony został m.in.: „Program Operacyjny - Dziedzictwo Kulturowe” realizowany przez ministerstwo właściwe do spraw kultury. Obecnie nazwany Programem Ministra Kultury i Dziedzictwa pn.: „Dziedzictwo Kulturowe”, którego podstawowym celem jest:

- ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego,
- konserwacja i rewaloryzacja zabytków,
- udostępnienie zabytku na cele publiczne.

Wśród potencjalnych beneficjentów Programu są m.in. jednostki samorządu terytorialnego w tym gminy. Z założenia Program ma funkcjonować do roku 2020.

3.3 Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”

Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w latach 2004 – 2013 w sferze spuścizny kulturowej Polski. Podstawą do sformułowania Narodowego Programu Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Dokument określa główne kierunki w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego oraz możliwości finansowania opieki nad zabytkami, z którego mogą korzystać także samorządy gminne. Wdrażany jest m.in. przez ministerstwo właściwe ds. kultury.

3.4 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami (Województwo Zachodniopomorskie)

Dokument można uznać jako nadrzędny dla tworzenia powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami.

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008 – 2012 jest dokumentem opracowanym na zlecenie Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego przyjęty uchwałą przez organ stanowiący – Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego. Program obejmuje szerokie spektrum zagadnień związanych z bogatym dziedzictwem kulturowym Województwa Zachodniopomorskiego, zarówno zagadnienia kontekstu historycznego, zachowanego zasobu materialnego dziedzictwa, jego mocnych i słabych

stron, prawa i finansów. Wytacza cele strategiczne i określa zadania opieki nad zabytkami w perspektywie do roku 2012.

Realizacja Programu powinna przyczynić się do poprawy stanu zachowania zabytków oraz wzmocnić tożsamość środowisk lokalnych regionu województwa zachodniopomorskiego – zwiększając przy tym atrakcyjności regionu zarówno pod względem materialnego dziedzictwa kulturowego oraz atrakcyjności turystycznej.

4. Wewnętrzne uwarunkowanie ochrony i opieki nad zabytkami Gminy Dobra (dokumenty strategiczne oraz akty prawa miejscowego)

Gmina Dobra, w związku z realizacją swoich zadań ustawowych, przyjęła uchwałami Rady Gminy dokumenty strategiczne oraz akty prawa miejscowego bezpośrednio oraz pośrednio związane z ochroną i opieką nad zabytkami:

- uchwała nr III/48/02 Rady Gminy Dobra z dnia 30 grudnia 2002 r., w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobra”. Oprac. Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego. Szczecin 2002 r. Przedmiotowy dokument określa ramy prowadzenia polityki przestrzennej Gminy Dobra,
- uchwała nr XVI/254/04 Rady Gminy Dobra z dnia 26 sierpnia 2004 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Dobra,
- uchwała nr XIV/176/08 Rady Gminy Dobra z dnia 28 lutego 2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej z budżetu Gminy Dobra na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Uchwała określa zasady udzielania dotacji właścicielowi lub posiadaczowi zabytku umiejscowionego na terenie Gminy Dobra na sfinansowanie prac konserwatorskich restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- Plany Odnowy Miejscowości: Bezrzecze, Mierzyn, Wołczkowo, Grzepnica, Wąwelnica, Łęgi, Buk, Stolec, Rzędziny, Dobra, Dołuje, Skarbimierzyce.

5. Ogólna charakterystyka zasobu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy

Dobra

Gmina Dobra położona jest w północno zachodniej części województwa zachodniopomorskiego, w środkowej części powiatu Police. Region ten nazywany jest też Krainą Wkrzańską. Usytuowana jest w pasie gmin przygranicznych w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Szczecina z którym graniczy od strony wschodniej i z Republiką Federalną Niemiec od strony zachodniej. Położona jest w stosunkowo niewielkiej odległości około 100 – 120 km od nadmorskich ośrodków wypoczynkowych pobraża Bałtyku, usytuowanych zarówno po stronie niemieckiej jak i polskiej. Siedzibą władz gminy jest wieś Dobra. Gmina usytuowana jest na południowym skraju kompleksu leśnego Puszczy Wkrzańskiej, granicząc z dwoma rezerwatami przyrody: Bolków i Sławoszewo.

Przez obszar gminy przepływa rzeczka Mała Gunica, która kończy bieg w pobliskim jeziorze Świdwie stanowiącym obszar rezerwatu ptasiego. Na terenie gminy znajdują się na mocy podjętych uchwał, objęte ochroną prawną drzewa, pomniki przyrody. Są to: trzy platany klonolistne w Dobrej, grupa ok. 98 grabów w Mierzynie, zespół dębów szypułkowych i czter buki w Kościnnie, pięć jesionów w Rzędzinach i dąb Barnim w Stolcu. Gmina, licząca 17 miejscowości, podzielona jest na 12 sołectw: Bezrzecze, Buk, Dobra, Dołuje, Grzepnica, Łęgi, Mierzyn, Rzędziny, Skarbimierzyce, Stolec, Wąwelnica, Wołczkowo, w ramach których znajdują się wsie nie sołeckie i osady: Kościno, Lubieszyn, Płochocin, Redlica, Sławoszewo. Obszar gminy stanowi fragment terenów historycznego Księstwa Pomorskiego, pozostającego we władaniu książąt pomorskich do 1630 roku, następnie monarchii szwedzkiej, a od 1720 roku państwa pruskiego. Krajobraz kulturowy terenu gminy był kształtowany, podobnie jak na całym obszarze Pomorza w okresie od około 10 tysiąclecia p.n.e. i stanowi wypadkową zmieniających się naturalnych warunków przyrodniczo – krajobrazowych oraz działalności człowieka, związanej z przemianami gospodarczo – politycznymi i kulturalnymi regionu. Wynikiem tego osadnictwa są liczne stanowiska archeologiczne szacowane na liczbę 250, wg danych programu badawczego pod nazwą Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Spośród nich trzy, znajdujące się w granicach wsi Dobra, zostały wpisane do rejestru zabytków. W południowej części wsi Łęgi zachowany jest ślad po wczesnośredniowiecznym grodzisku, założonym tu w XI – XII wieku. Najwcześniejsze ślady osadnictwa odkryto w okolicach wsi Buk, Mierzyn i Łęgi.

W zbiorach Muzeum Narodowego w Szczecinie przechowywane są skarby z okresu brązu, pochodzące z okolic Buku, Mierzyna i Wołczkowa. Niewątpliwie obszar Gminy Dobra stanowi część regionu, na terenie którego zorganizowany rozwój średniowiecznego osadnictwa datowany jest już na połowę XIII wieku. Wsie powstawały najczęściej w miejscu najstarszych jednostek osiedleńczych, wzdłuż historycznych traktów i posiadały układy przestrzenne charakterystyczne dla średniowiecza, takie jak ulicówki i placowe w typie owalnicy. Powstało wówczas 10 jednostek osadniczych wzdłuż historycznych traktów komunikacyjnych biegnących w kierunku Szczecina, na których rozwinęły się dzisiejsze wsie: Bezrzecze, Buk, Dobra, Dołuje, Mierzyn, Rzędziny, Skarbimierzyce, Stolec, Wąwelnica, Wołczkowo. Osadnictwo tego okresu było ściśle związane z nadaniami książęcymi dla instytucji kościelnych i klasztornych ze Szczecina. Do kolegiaty Najświętszej Marii Panny należało wówczas Bezrzecze, Wąwelnica, Skarbimierzyce oraz częściowo Buk i Dobra. Dobra pozostawała także w tym okresie w części własnością kościoła Św. Ottona a w części cysterek ze Szczecina. Do klasztoru Św. Jana należała część Grzepnicy. W XV-XVI wieku własnością rodów rycerskich były: w części Bezrzecze (rodu von Lindstedt a następnie rodu von Ramin), w części Dobra (rodu von Nemecke), w części Grzepnica (rycerza Albertusa) oraz Stolec (rodu von Blankenburgów, a następnie von Raminów).

Wołczkowo w średniowieczu było lennem szpitala św. Jerzego w Szczecinie. Teren obejmujący obszar dzisiejszej Gminy Dobra w okresie nowożytnym, z uwagi na swoje graniczne położenie był kilkakrotnie narażony na zniszczenia w wyniku prowadzonych tu działań wojennych w tym zwłaszcza wojny trzydziestoletniej w latach 1618-1648 i wojny północnej w latach 1720 - 1721. W 1764 roku rozpoczęto w Państwie Pruskim podział gruntów i uwłaszczanie chłopów w dobrach państwowych, a w 1807 roku zniesiono poddaństwo osobiste chłopów. Przyczyniło się to do powstania folwarków. Jeszcze w XVIII wieku na terenie istniejących wsi lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie powstały folwarki w Bezrzeczu, Grzepnicy, Kościnie, Skarbimierzycach, Płochocinie, Rzędzinach i Stolcu oraz w XIX wieku w Lubieszynie, Łęgach, Redlicy, Sławoszewie i nieistniejącym dzisiaj Jutroszewie. Zakładane folwarki skutkowały także rozwojem nowych gospodarstw chłopskich przy wsiach. Tak powstające, lub rozwijające się dzięki nowym założeniom, wsie posiadały różnorodną zabudowę. Obok chat siedliskowych i zabudowań folwarcznych pojawiły się również obiekty rezydencjonalne i sakralne, oraz zabudowania przemysłowe. Utworzyły one krajobraz architektoniczny

terenu dzisiejszej gminy, świadczący o rozwoju gospodarczym i kulturalnym regionu. Na terenie gminy zachowały się obiekty, będące pozostałością historycznych zabudowań chłopskich, głównie gospodarstw mała i średniorolnych z przewagą domów murowanych, wzniesionych w końcu ostatniej ćwierci XIX wieku i na pocz. XX wieku. Są to budynki mieszkalne i gospodarcze z frontowym usytuowaniem chałup mieszkalnych i budynków gospodarczych, posadowionych w głębi parceli. Zagrody są stosunkowo małe o układzie zamkniętym lub zabudowanym w podkowę. Spotykamy je we wsiach: Bezrzecze, Dołuje, Wąwelnica, Wołczkowo. Nie ma praktycznie na obszarze gminy obiektów wzniesionych w konstrukcji ryglowej lub drewnianych, charakterystycznych dla pejzażu architektonicznego pomorskiej wsi z XVIII i XIX wieku. Wyjątkiem są tu nieliczne zachowane obiekty zbudowane w części w konstrukcji ryglowej, jak domy mieszkalne zachowane w Dobrej przy ul. Granicznej, stodoła przy domu nr 1 (leśniczówka) w Grzepnicy, dom mieszkalny przy ul. Weleckiej 27 i budynek gospodarczy przy ul. Weleckiej nr 35 w Mierzynie, dom mieszkalny nr 7 w Rzędzinach, kuźnia w Stolcu, stodoła przy domu nr 15 w Wąwelnicy.

Po licznych niegdyś folwarkach zachowały się budynki mieszkalne w typie czworaków w Kościnnie, Rzędzinach i Stolcu oraz w typie dwojaków w Mierzynie i Skarbimierzycach. Niewątpliwie do najlepiej zachowanych fragmentów historycznych układów przestrzennych, pomimo powojennych, niekorzystnych zmian w pejzażu architektonicznym Gminy Dobra należą zabudowy wsi: Grzepnica, Kościno, Stolec i Wołczkowo. Przekształcenia i ubytki oryginalnej zabudowy spowodowały degradację pierwotnych układów przestrzennych we wsiach w typie owalnicy takich jak: Dołuje, Mierzyn, Wąwelnica czy powstałych w typie ulicówki jak: we fragmentach zabudowy wsi Buk. Rozwój i zmiany architektoniczne wsi w przypadku Dobrej, spowodowały przekształcenie pierwotnego ulicowego układu w typ wielodrożnicy. Najstarszymi, zachowanymi na terenie gminy obiektami i jednocześnie należącymi do najcenniejszych pod względem walorów zabytkowych są budowle sakralne: granitowe kościoły w Buku, Dobrej (przebudowany w XIX w.), Mierzynie, Wąwelnicy i Wołczkowie oraz granitowo ceglana świątynia w Bezrzeczu. Najstarsze budowle sakralne wykonywane były z ciosów granitowych i kamienia polnego łączonych zwłaszcza w górnych partiach z cegłą. Obok architektury rezydencjonalnej, stanowiły dominanty architektonicznego krajobrazu gminy. Nie zachowały się liczne niegdyś cmentarze przykościelne. Cmentarze znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie kościołów i funkcjonujące od czasu swojego powstania,

przenoszone były na obrzeża wsi, zgodnie z rozporządzeniem ówczesnych władz państwowych.

Nie użytkowane po wojnie, uległy dewastacji. Jedyne słabo czytelne ślady po układzie dawnego cmentarza, widoczne są w formie nasadzeń drzew przy kościele w Bezzreczu i Buku oraz cmentarz leśny w zachodniej części wsi Buk. Zachowały się także ślady po cmentarzu w Grzepnicy (po drodze do Jutroszewa), przykościelnym w Wąwelnicy, Wołczkowie, Stolcu oraz pozostałości cmentarza wraz z kaplicą w Kościnie. Czynny cmentarz w Bezzreczu w części stanowi fragment dawnego historycznego cmentarza.

Architektura pałacowa i dworska na obszarze Gminy Dobra to obiekty wzniesione w XIX w. i na pocz. XX w., głównie w połączeniu z towarzyszącą im zabudową folwarczną. Rozwój majątków folwarcznych na obecnym terenie gminy w okresie od końca XVIII do początku XX wieku, wzbogacił zabudowę wsi o charakterystyczne zabudowania związane z hodowlą bydła i trzody chlewnej. Założenia folwarczne w znacznej mierze uległy degradacji w okresie powojennym. Wyjątkiem jest tu odbudowany folwark wraz z dworem w Skarbimierzycach. Czytelne są do dzisiaj zachowane fragmenty założeń folwarcznych, szczególnie w Stolcu oraz w Bezzreczu, Grzepnicy, Dobrej, Dołujach, i Rzędzinach. Nie przetrwały dawne rezydencje przy folwarkach zburzone w latach 1945- 1950: pałace w Rzędzinach i Bezzreczu oraz dwory w Dobrej, Kościnie i Grzepnicy. Zachowane są jedynie dwie rezydencje: dwór w Skarbimierzycach i pałac w Stolcu. Szczególnie ten ostatni to cenny przykład barokowego założenia i jednocześnie pozostałość po jednym z największych dawnych majątków ziemskich regionu. Obejmuje założenie pałacowe w układzie *entre cour et jardin* („między dziedzińcem, a ogrodem”) z parkiem w części francuskim i części krajobrazowym, zabudową gospodarczą, folwarkiem, zabudową mieszkaniową pracowników folwarku oraz kościołem wraz z cmentarzem przykościelnym. Majątek był własnością rodu von Ramin. Raminowie byli także fundatorami kościoła, oraz założyli cmentarz przy świątyni, który pełnił także funkcję rodowej nekropolii, obok funkcji cmentarza przykościelnego dla mieszkańców Stolca.

Dawne zabudowania folwarczne stanowią dzisiaj stosunkowo słabo wykorzystywany potencjał, gdyż pomimo częściowej degradacji pierwotnej zabudowy, posiadają one oprócz wartości kulturowej także wymierną wartość materialną. Praktycznie nie zachowały się założenia parkowe usytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie rezydencji

dworskich czy pałacowych. Ślady po istniejących parkach czytelne są w Bezzeczu z zachowanym szpalerem lip i grabów, a w Buku: w formie kępy drzew iglastych. W Dobrej od strony wschodniej folwarku: zachowana jest aleja jesionowa i dębowa oraz starodrzew lipowy, topolowy. W Grzepnicy pozostała aleja klonowa, a w Rzędzinach aleja kasztanowa i starodrzew dębowy. Ponadto zachowana jest droga wiejska z aleją lipową łącząca Stolec z Bolkowem przy rezerwacie ptasim Jeziora Świdwie. Zachowane są czytelnie dawne parki w Stolcu, Kościnnie, Skarbimierzycach i Rzędzinach. Z końca XIX wieku pochodzi interesująca modernistyczna architektura leśniczówki w Grzepnicy.

Wyznacznikiem charakteryzującym poziom rozwoju infrastruktury technicznej w okresie ostatniego stulecia są zachowane obiekty architektury przemysłowej: wiatrak koźlak w Mierzynie, gorzelnia i remiza w Rzędzinach oraz kuźnia i remiza w Stolcu. Naturalne walory krajobrazowe terenu, obejmującego obszar Gminy Dobra, w połączeniu z obiektami stanowiącymi dziedzictwo kulturowe regionu można niewątpliwie uznać za podstawowe atuty przy ocenie atrakcyjności obszaru, zarówno jako gminy turystycznej, jak i posiadającej korzystne warunki dla stałego pobytu mieszkańców.

Działania II wojny światowej, szczęśliwie ominęły obszar gminy, niemniej są wyraźne zniekształcenia zabudowy powstałe w wyniku powojennych zaniedbań szczególnie w przypadku nieruchomości należących do dawnych Państwowych Gospodarstw Rolnych. Praktycznie wszystkie zabudowania folwarczne osiągnęły mniejszy lub większy stopień degradacji. Znaczna ich część jest nieużytkowana. Niekorzystne zmiany w wyniku dekapitalizacji, a następnie prowadzonych remontów, występują w obrębie historycznych budynków mieszkalnych i gospodarczych oraz związane są z wymianą tynków, ociepleniami elewacji, wymianą stolarki, pokrycia dachowego i rezygnacji w większości przypadków z dachówki ceramicznej na rzecz tańszych rozwiązań, gubiących plastykę dachu, jak np. blacha i wreszcie z rozbudową chałup o dodatkowe kondygnacje, kryte stropodachami, czy ocieplanie elewacji z niszczeniem lub zakrywaniem ozdobnego detalu architektonicznego i ceglanego lica elewacji budynków.

5.1 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

1. Na terenie Gminy Dobra obowiązuje **17 wpisów do rejestru zabytków nieruchomych** Województwa Zachodniopomorskiego. Obejmują one:

- 1) 6 parków dworskich i pałacowych:
 - park pałacowy w Bezzreczu (nr rej 863). Obecnie z trudem czytelny, zachowany dawny układ kompozycyjny parku, pochodzącego z końca XVIII w.,
 - park dworski w Dobrej (nr rej 867). Park krajobrazowy z XVIII - XIX w.,
 - park pałacowy w Kościnie (nr rej 865). Obecnie słabo czytelny dawny układ kompozycyjny parku, pochodzącego z 2 poł. XVIII w.,
 - park dworski, w Rzędzinach (nr rej 864). Obecnie z trudem czytelny, zachowany dawny układ kompozycyjny parku, pochodzącego z końca XVIII w.,
 - park dworski w Skarbimierzycach (nr rej 866). Obecnie z trudem czytelny, zachowany dawny układ kompozycyjny parku, pochodzącego z końca XVIII w.,
 - park pałacowy w Stolcu (nr rej 836). Park w części ma charakter parku francuskiego w części krajobrazowego. Datowany na XVIII - XIX w.
- 2) cmentarz przykościelny w Stolcu. (nr rej. 33). Powstał w drugiej ćw. XVIII w. wraz budynkiem kościoła.
- 3) obiekt architektury rezydencjonalnej: pałac w Stolcu (nr rej. 545). Pałac z budowany został w stylu klasycyzującego baroku. Budowa pałacu rozpoczęta została przez Jurgena Bernharda von Ramin w 1721 roku i zakończono w 1727 roku. Powstało założenie w typie „entre cour et jardin” wraz z parkiem założonym w stylu parku francuskiego. Pałac w okresie powojennym utracił całe wyposażenie wewnątrz.
- 4) wiatrak koźlak w Mierzynie (nr rej. 544). Wiatrak w konstrukcji drewnianej, zbudowany został w 1830 r.
- 5) 7 kościołów, usytuowanych we wsiach: Bezzrecze, Buk, Dobra, Mierzyn, Stolec, Wąwelnica, Wołczkowo oraz kaplicę w Kościnie:
 - kościół w Bezzreczu p.w. Matki Boskiej Różańcowej (nr rej. 873). Kościół jest murowany z kamienia polnego w XV w., został przebudowany w 2 poł. XIX w., otrzymał wówczas ceglana neogotycką wieżę,
 - kościół w Buku p.w. św. Antoniego (nr rej 93). Zbudowany został z ciosów granitowych w 2 poł. XIII w., przebudowywany z użyciem cegły w XVI w. i ponownie w 1869 r.,

- kościół w Dobrej p.w. Matki Boskiej Królowej Świata (nr rej 177). Kościół wzniesiono w 2 poł. XIII w. z ciosów granitowych, został przebudowany z użyciem cegły w 1879 roku z nadaniem mu form neogotyckich,
- kościół w Mierzynie p.w. Matki Boskiej Bolesnej (nr rej 133). Jest murowany z ciosów granitowych. Powstał w 2 poł. XIII w., po pożarze wieży w 1637 roku, odbudowany w 1644 roku, otrzymał drewnianą wieżę,
- kościół w Stolcu p.w. św. Maksymiliana Kolbe (nr rej 380). Zbudowany został jako fundacja Jurgena Bernharda von Ramin tuż obok zespołu pałacowego w latach 1731-1735. Zbudowany został w stylu barokowym, murowany z cegły i kamienia polnego, otynkowany z wieżą wzniesioną w konstrukcji szkieletowej. Częściowo zniszczony podczas II wojny światowej odbudowany został w 1982 roku,
- kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Wąwelnicy (nr rej. 548). Jest murowany z kamienia polnego, powstał w 2 poł. XIII w., został rozbudowany w XV w., a następnie przebudowany w XVIII w., z którego to czasu pochodzi drewniana wieża,
- kościół p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej w Wołczkowie (nr rej. 151). Kościół jest murowany z ciosów kamiennych i cegły. Powstał w końcu XIII w., częściowo przebudowany w XVI w. Ceglana wieża zbudowana w 1900 r.,
- ruina kaplicy cmentarnej w Kościnie wraz z cmentarzem (rej. nr 1138). Kaplica powstała w pierwszej ćwierci XIX w. na planie prostokąta z jednoprzestrzennym wnętrzem, położona w środkowej części dawnego cmentarza. Nieużytkowana od 1945 roku, aktualnie jest odbudowywana.

2. Wpisem do rejestru objęto **22 zabytki ruchome** stanowiące wyposażenie 5 kościołów na terenie wsi Bezrzecze, Buk, Dobra, Mierzyn i Wołczkowo. Elementy zabytkowego wyposażenia świątyń z terenu Gminy Dobra powstawały w okresie od XVI w. do początku XX w. i są przykładami sztuki renesansowej, manierystycznej, barokowej, oraz secesyjnej. Wśród nich znajdują się m.in.:

- drewniane ołtarze polichromowane wykonane w XVIII w.,
- epitafia barokowe wykonane z drewna polichromowanego w 1 poł. XVIII w.,
- epitafium barokowe wykonane z piaskowca w 1 poł. XVIII w.,
- obrazy olejne, ołtarzowe wykonane na pocz. XVIII w.,
- obraz olejny sztalugowy wykonany w 1 poł. XVIII w.,

- rzeźby drewniane polichromowane wykonane w okresie od XVI w. do XVIII w.,
 - dzwon spiżowy, odlany w 1817 roku,
 - ambona drewniana, barokowa z 1 poł. XVIII w.,
 - misa chrzcielna, manierystyczna, wykonana z mosiądzu w 1 poł. XVII w.,
 - krucyfiks metalowy srebrzony secesyjny z przełomu XIX i XX w.,
 - świeczniki renesansowe z brązu wykonane w pocz. XVII w.
3. Na terenie Gminy znajdują się trzy obiekty archeologiczne wpisane do rejestru zabytków. Są to na terenie wsi Dobra: cmentarzysko, kurhan i obozowisko.
 4. Gmina Dobra nie posiada pomnika historii.
 5. Na terenie Gminy nie ma muzeum.
 6. Gmina nie posiada wydzielonego obszaru objętego ochroną konserwatorską jako Park kulturowy. Strefy ochrony konserwatorskiej ujmowane są sukcesywnie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.2 Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Gminna Ewidencja Zabytków, zgodnie z art. 22 pkt. 4 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, stanowi zbiór kart adresowych, prowadzonych przez gminę i powinna być fragmentem Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. Gmina posiada Gminną Ewidencję Zabytków (w skrócie GEZ), opracowaną w sierpniu 2008 roku. Stanowi ona solidną bazę danych w formie kart adresowych, wykonanych dla 140 obiektów oraz 17 zabytków objętych ochroną na mocy wpisu do rejestru. Niemniej wymaga rozważenia zasadność umieszczania w GEZ obiektów, których walory zabytkowe uległy zatarciu w wyniku prowadzonych prac modernizacyjno adaptacyjnych, polegających na wymianie pokrycia dachowego, zmianie geometrii dachu, zniekształceniu pierwotnej bryły budynku poprzez dobudówki lub nadbudowy, wykonaniu dociepleń lub wymianie tynków, niezgodnych z oryginalnymi, zniszczeniu lub zakryciu elewacji ceglanych i detalu architektonicznego oraz wymianie stolarki okiennej i zmianie kształtu otworów okiennych.

Dotyczy to w szczególności, umieszczonych w GEZ budynków: nr 3 w Buku; przy ul. Szczecińskiej nr 29 w Dobrej; przy ul. Słoneczny Sad nr 9 i ul. Daniela nr 19

w Dołujach; przy ul. Długiej nr 2 i Weleckiej nr 28 i nr 35 w Mierzynie; przy ul. Złotej nr 3 w Sławoszewie; nr 3, nr 8 i nr 12 w Wąwelnicy.

W zasobach Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków znajdują się karty adresowe zabytków architektury, tzw. białe karty zawierające dane do 17 obiektów wpisanych do rejestru oraz dane obiektów ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. Opracowanych jest około 50 kart dla obiektów architektury: budynków gospodarczych i mieszkalnych stanowiących zabudowania dawnych folwarków w Bezzeczu, Dobrej, Grzepnicy, Kościnnie, Rzędzinach, Skarbimierzycach, Stolcu; chałup mieszkalnych: na terenie Grzepnicy, oznaczonych nr 11, 12 i 13, oraz na terenie Kościna oznaczonych nr 1, nr 2 i od nr 9 do nr 20. Karty obiektów Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków były wykonywane głównie w latach 90-tych XX w. Dane te nie pokrywają się z wykonaną w 2008 r. GEZ. Wymagają więc weryfikacji z uwagi na fakt degradacji historycznej formy budynków poprzez rozbudowy i przebudowy, a także w związku z wykonywanymi pracami rozbiórkowymi. Dotyczy to szczególnie budynków mieszkalnych i gospodarczych, z terenu Kościna.

Po dokonaniu analizy stanu zachowania i wartości zabytkowej proponuje się w ramach niniejszego opracowania uzupełnienie Gminnej Ewidencji Zabytków o następujące obiekty:

- na terenie Bezzecza budynki przy ul. Górnej oznaczone nr 5, nr 6;
- na terenie Buku budynki oznaczone nr 2, nr 15, nr 16, nr 20;
- na terenie Grzepnicy budynki oznaczone nr 3, nr 23;
- na terenie Kościna budynki oznaczone nr 7-8, nr 11;
- na terenie Rzędzin budynki oznaczone nr 5, nr 14, nr 16 oraz remizę strażacką.

W ramach opracowania uwzględniając szczególne walory zabytkowe i stan zachowania obiektów pozwalający na podjęcie prac konserwatorskich nie wymagających rekonstrukcji przekraczających 50 % uzupełniania substancji zabytkowej a także ich znaczenie w pejzażu architektonicznym układów ruralistycznych Pomorza Zachodniego, proponuje się wpisanie do rejestru zabytków Województwa Zachodniopomorskiego niektórych zespołów obiektów objętych dotąd Wojewódzką Ewidencją Zabytków. Wyszczególnione zostały w pkt. **12.2** opracowania.

5.3 Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla Gminy

Zachowane szczególnie cenne obiekty zabytkowe na terenie Gminy Dobra, objęte zostały ochroną na mocy wpisu do rejestru zabytków. Są to przede wszystkim stosunkowo dobrze zachowane obiekty architektoniczne: granitowe kościoły, należące do najstarszych zabytków, nierzadko związane także z powstaniem samej osady. Ich wartość historyczna jak i walory artystyczne nie podlegają dyskusji. Otaczane są też szczególną atencją przez mieszkańców i władze Gminy, a w skali województwa na pewno stan ich zachowania można ocenić jako dobry i bardzo dobry. Podobnie jest w przypadku zachowanych dwóch rezydencji: pałacu w Stolcu i dworu w Skarbimierzycach. Dwór w Skarbimierzycach nie jest wpisany do rejestru zabytków.

Szczególne znaczenie ma tu jednak założenie pałacowe w Stolcu. To jedyny takiej klasy obiekt rezydencjonalny na terenie Gminy, a z uwagi na walory zabytkowe cenny również w skali regionu. Przez dziesięciolecia, jako obiekt wojskowy, był praktycznie niedostępny. Przed kilkoma laty opuszczony przez dotychczasowego użytkownika Strażnicę Wojsk Ochrony Pogranicza. Ma szansę na odzyskanie dawnej świetności. Planowana w obiekcie adaptacja budowli do nowej funkcji pozwoli być może na stworzenie tu ośrodka pracy twórczej, generującej działalność naukowo - intelektualną o znaczeniu ponadregionalnym.

Na terenie Gminy, niewiele pozostało z historycznej kompozycji dawnego parku dworskiego w Bezrzeczu. Pierwotny układ uległ zatarciu i zachowane są głównie pozostałości po najstarszych nasadzeniach w formie fragmentów starodrzewia. Park ten jest objęty ochroną na mocy wpisu do rejestru zabytków i pozostaje do wykorzystania, jako potencjalny teren rekreacyjny i edukacyjny dla mieszkańców. Czytelne układy kompozycyjne, przetrwały w przypadku parków w Dobrej, Kościnie i Rzędzinach, oraz przy parkach zachowanych wraz z pałacem w Stolcu i dworem w Skarbimierzycach. Podobna sytuacja jest w przypadku dawnych historycznych cmentarzy, z których objęte ochroną na mocy wpisu do rejestru są cmentarze w Kościnie i Stolcu. Pozostałe znajdują się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ważnym elementem krajobrazu Gminy pozostają wsie zachowane w swoich historycznych układach przestrzennych wraz z oryginalną ceglanaą zabudową, charakterystyczną dla regionu Pomorza. Są to przede wszystkim wsie: Dołuje, Grzepnica, Rzędziny, Stolec i Wołczkowo oraz zabudowania folwarczne w tym szczególnie Skarbimierzyc i Stolca. Położone w malowniczym krajobrazie polodowcowym są stosunkowo słabo wykorzystanym potencjałem dla rozwoju turystycznego nie tylko w skali gminy, ale także dla większego obszaru, jakim jest województwo.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń

Mocne strony: • Zachowane zabytkowe obiekty mieszkalne i sakralne. • Zachowane historyczne fragmenty układów ruralistycznych z obecnością obiektów zabytkowych i pomników przyrody. • Zachowane historyczne zespoły folwarczne z zabudową gospodarczą i mieszkaniową. • Obiekty posiadają ustalony stan własnościowy. • Dobre rozpoznanie przez służby konserwatorskie wartości i liczby zasobów obiektów zabytkowych. • Opracowana Gminna Ewidencja Zabytków. • Opracowane Plany Odnowy Wsi uwzględniające zapisy o zachowaniu dziedzictwa kultury ze wskazaniem na konieczność podjęcia prac remontowych. • Atrakcyjne położenie gminy, w niewielkiej odległości od dużych ośrodków miejskich Szczecina i Berlina oraz kurortów nadmorskich Bałtyku, w sąsiedztwie rezerwatów przyrody i obszarów leśnych. • Jakość środowiska naturalnego nie wpływająca niekorzystnie na stan techniczny zabytków. • Rosnąca chęć mieszkańców do identyfikowania się z dziedzictwem kulturowym gminy. • Podjęcie przez Radę Gminy Uchwały o dofinansowaniu obiektów zabytkowych. • Uwzględnienie w Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy obiektów zabytkowych, objętych ochroną konserwatorską. • Uchwała o zasadach przydzielania dotacji na prace remontowe – konserwatorskie zabytków.	Słabe strony: • Brak stabilizacji w polityce przestrzennej, spowodowanej brakiem lokalnych planów zagospodarowania przestrzennego i zbyt wolne tempo w ich sporządzaniu. • Konieczność budowania warunków zabudowy każdorazowo dla poszczególnych inwestycji, jest nie tylko znaczną przeszkodą dla inwestujących, ale również dla prawidłowej realizacji polityki opieki nad zabytkami, szczególnie dla tych nie objętych wpisem do rejestru zabytków. • Słaba ekspozycja i brak oznakowania obiektów zabytkowych. • Silnie zdegradowana substancja zabytkowa dawnej zabudowy folwarcznej. • Brak środków na badania (<i>architektoniczne, archiwalne</i>), które muszą stanowić podstawę do właściwego postępowania w użytkowaniu i zagospodarowaniu obiektów zabytkowych. • Brak samorządowych służb odpowiedzialnych za ochronę zabytków. • Wieloletnie braki inwestycyjne w poprawę stanu zachowania obiektów zabytkowych, głównie w przypadku założeń folwarcznych. • Brak wystarczającej infrastruktury dla rozwoju agroturystyki.
Szanse: • Możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł: międzynarodowych, państwowych, regionalnych, gminnych, prywatnych. • Rozwój i wzrost skuteczności działań edukacyjnych przybliżających wiedzę o historycznym dziedzictwie gminy. • Kształtowanie tożsamości kulturowej poprzez promocję dziedzictwa kulturowego gminy. • Edukacja w dziedzinie zarządzania zabytkowymi budynkami mieszkalnymi. • Kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych. • Korzystanie z doświadczeń międzynarodowych, możliwość rozszerzenia współpracy międzyregionalnej. • Rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych. • Wprowadzenie publicznych dyskusji nad planami zagospodarowania w zakresie rewitalizacji zespołów folwarcznych i budynków mieszkalnych. • Poprawa dostępności komunikacyjnej o zabytkach przez wprowadzanie nowoczesnych systemów informacji turystycznej. • Wypromowanie Gminy jako obszaru atrakcyjnego dla aktywnego wypoczynku połączonego z poznawaniem historii rozwoju regionu.	Zagrożenia: • Degradacja obiektów zabytkowych przez przypadkowe działania inwestycyjne, w których interes indywidualny inwestora jest przedkładany nad dobro społeczne tj. dobro zabytku. • Tendencje do zagospodarowania obiektów historycznych w sposób uproszczony bez nawiązania do oryginalnego wystroju, powodujące zatarcie walorów zabytkowych i upodobnianie zabytków do współczesnych realizacji, a co za tym idzie spadek ich atrakcyjności i możliwości promocji gminy w oparciu o walory dziedzictwa kulturowego. • Naciski na ograniczenie zakresu ochrony obiektów prawnie chronionych z uwagi na źle rozumiane potrzeby inwestycyjne, stosowane przez różne podmioty wobec służb konserwatorskich. • Klęski i zdarzenia losowe. • Niezrozumienie zasad funkcjonowania funduszy europejskich, nieumiejętność dostosowania się do ich wymogów przez właścicieli obiektów zabytkowych. • Niestabilność przepisów finansowych. • Zagrożenie nadmierną komercjalizacją zabytków, która prowadzić może do zbyt agresywnego inwestowania w odniesieniu do zabytkowych obiektów.

7. Priorytety Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z uwzględnieniem celów określonych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Gmina Dobra posiada na swoim obszarze zasoby dziedzictwa kulturowego objęte wpisem do rejestru zabytków, oraz dobrze zachowane fragmenty zespołów ruralistycznych m.in. wsi: Dołuże, Grzeczica, Rzędziny, Wołczkowo i Stolec, stanowiące cenne przykłady wiejskich, historycznych układów przestrzennych, nie objętych ochroną konserwatorską. Gminny program opieki nad zabytkami pozwoli określić instrumenty, umożliwiające stworzenie optymalnych warunków dla opieki nad zasobem kulturowym Gminy, zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Działania związane z opieką samorządu Gminy Dobra, uwzględniające specyfikę jej dziejów charakter zasobów dziedzictwa kulturowego oparte będą o następujące priorytety o skali ważności uwzględniającej jako najważniejsze zawarte w punktach 1 – 3.

1) Opracowanie aktualizacji stanu technicznego (stopnia zachowania) zasobu kulturowego Gminy

Gmina posiada wykonane opracowanie pod nazwą Gminna Ewidencja Zabytków. Pozwala to na dobre rozpoznanie zasobu kulturowego gminy przez służby konserwatorskie oraz aktualizację bazy danych zawartych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, pochodzącej w znacznej części z początku lat 90-tych XX w. Część obiektów zawartych w Gminnej Ewidencji Zabytków, które zachowały walory historyczne i artystyczne dokumentujące ich wartość zabytkową, powinna zostać włączona do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. Gminna Ewidencja Zabytków, powinna posłużyć do aktualizacji danych o stanie technicznym historycznych obiektów, podlegających ochronie konserwatorskiej i do określenia najpilniejszych prac remontowo – konserwatorskich, które powinny zostać przedłożone Gminie przez właścicieli zabytków. Analiza taka jest pilnie potrzebna zwłaszcza w przypadku zdegradowanego parku na terenie Bezrzecza, wiatraka w Mierzynie i obiektów oraz zespołów zabudowy, proponowanych w niniejszym opracowaniu do wpisu do rejestru zabytków. Wskazane jest rozważenie zakresu i możliwości ochrony, charakterystycznej dla regionu zabudowy mieszkaniowej: ceglanych chałup, zabudowy należącej do dawnych folwarków: mieszkalnej w formie czworaków i dwojaków oraz budynków gospodarczych. Wykaz zawierający aktualizację danych o stanie

technicznym i zakresie prac remontowych obiektów zabytkowych, wpisanych do rejestru zabytków i przewidywanych do objęcia ochroną konserwatorską, pozwoli na właściwe rozpoznanie potrzeb inwestycyjnych oraz umożliwi określenie wysokości ewentualnego wsparcia finansowego ze środków zewnętrznych.

- 2) **Stworzenie instrumentów prawnych i finansowych** pozwalających na zahamowania procesów degradacji zabytków i sukcesywną poprawę ich stanu technicznego, poprzez pomoc finansową, a także wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami, w kontekście współpracy w oparciu o zasady zawarte w uchwale nr XIV/176/08 Rady Gminy Dobra, dotyczącej dofinansowania prac przy zabytkach. Niewątpliwie jest tu pomocne posiadanie ważnych Planów Odnowy Wsi, uwzględniających w swoich zapisach konieczność zachowania dziedzictwa kulturowego gminy, jako jednego z ważniejszych instrumentów promocyjnych poszczególnych miejscowości.
- 3) **Opracowanie listy obiektów zabytkowych charakterystycznych dla krajobrazu kulturowego gminy.** Niewątpliwą wartością w krajobrazie gminy stanowią wczesnośredniowieczne kościoły granitowe oraz wsie z zachowanymi fragmentami czytelnych, historycznych układów przestrzennych i zabudową ceglana wraz z charakterystycznymi zabudowaniami folwarcznymi, powstałymi w okresie od 2 poł. XVIII w. do pocz. XX w. w związku z rozwojem hodowli owiec, bydła i trzody chlewnej.
- 4) **Podkreślenie szczególnego charakteru najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego,** poprzez właściwą ekspozycję zabytków i obszarów objętych ochroną konserwatorską. Obiekty zabytkowe nie posiadają stosownego jednolitego oznakowania, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 09 lutego 2004 r. Brak jest również właściwego oświetlenia w porze nocnej. Sprawia to, że ich ranga i walor są nieczytelne tak dla mieszkańców jak i turystów. Wskazana jest też promocja dziedzictwa kulturowego gminy, jako jednego z ważniejszych wyznaczników jej rozwoju gospodarczego.

- 5) **Podjęcie działań zwiększających atrakcyjność obiektów zabytkowych** dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych. Podjęcie na szerszą skalę działalności edukacyjnej i wydawniczej. W dalszym ciągu z uwagi na specyfikę powojennych losów gminy, jej dziedzictwo kulturowe nie jest w sposób wystarczający znane mieszkańcom. Stworzenie mechanizmów dla edukacji kształtowanej w oparciu o specyfikę powojennych realiów i szacunek dla historycznego dorobku i wielo – kulturowych korzeni osadzonych w tradycji kultury europejskiej, pozwoli niewątpliwie na lepsze identyfikowanie się z dziedzictwem kulturowym gminy.
- 6) **Podjęcie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami**, a także w oparciu o szeroko rozumiany program rewitalizacji zdegradowanych obszarów na terenie gminy w tym zwłaszcza zabudowań dawnych folwarków.
- 7) **Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków**, a także pomoc w przygotowaniu właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami funduszy unijnych, ministerialnych i samorządowych. Z uwagi na możliwą strukturę finansowania prac remontowych i konserwatorskich, a także różnego rodzaju dokumentacyjnych i zabezpieczających obiekty zabytkowe przed niszczeniem ważne jest pokazanie sposobu ich pozyskiwania, potencjalnym użytkownikom obiektów, m.in. przez dostępne media. Trudność wynikająca ze specyfiki prac konserwatorskich połączona z brakiem możliwości finansowania tych prac sprawia, że duża liczba obiektów zabytkowych, pomimo ciągłości funkcji i stałego użytkowania podlega procesowi degradacji.

8. Kierunki działań dla realizacji priorytetów Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Kierunki działań dla realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Dobra zostały sformułowane w zgodności z zapisami art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i realizują wyznaczone ustawowo cele, określone w niniejszym dokumencie jako strategiczne:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,

- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zakłada się, że kierunki gminnego programu opieki nad zabytkami będą realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, właścicieli oraz zarządców obiektów zabytkowych, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń lokalnego środowiska we współpracy z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Realizacja priorytetu 1), 2), 3), 6) Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Dobra w ramach celu strategicznego:

Zahamowanie procesów degradacji obiektów i terenów zabytkowych oraz doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

Cel kierunkowy	Cel operacyjny	Zadania
1. Przeciwdziałanie niszczeniu i niewłaściwemu użytkowaniu zabytków.	1. Uwzględnianie w umowach sprzedaży/ dzierżawy/itp. warunków właściwego użytkowania obiektów zabytkowych oraz obowiązku przeprowadzenia prac remontowych w określonym terminie. 2. Wspieranie finansowe działań ratowniczo konserwatorskich i dokumentujących dobra kultury.	1. Utworzenie Urzędzie Gminy stanowiska pracy inspektora d.s. ochrony i promocji zabytków lub włączenie w/w zagadnień w zakres obowiązków na jednym ze stanowisk pracy. 2. Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji dla zespołów zabudowy folwarcznej.

Realizacja priorytetu 3), 4), 5) Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Dobra w ramach celu strategicznego:

Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego

Cel kierunkowy	Cel operacyjny	Zadania
1. Objęcie ochroną najbliższego sąsiedztwa zabytku celem zachowania właściwej ekspozycji obiektów i obszarów zabytkowych.	1. Prowadzenie prac konserwatorskich przy obiektach zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi, uzyskiwanymi od Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	1. Wyraźne oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru szyldem <i>zabytek chroniony prawem</i> , zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z 09.02.2004 r.

Realizacja priorytetu 3), 4), 5) Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Dobra w ramach celu strategicznego:

Podjęcie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami

Cel kierunkowy	Cel operacyjny	Zadania
1. Uwzględnienie walorów kulturowych i przyrodniczych gminy przy tworzeniu oferty turystycznej.	1. Udostępnienie bazy danych o zabytkach gminy oraz ujęcie jej w ofercie turystycznej. 2. Udział w programach i stowarzyszeniach nastawionych na promocję dziedzictwa kulturowego pod kątem atrakcji turystycznych. 3. Wykorzystanie prasy, radia, telewizji, internetu do prezentacji dziedzictwa kulturowego Gminy. 4. Przygotowanie informacji na stronach internetowych gminy o lokalnej tradycji kształtowania zabudowy i dawnych materiałach budowlanych, rekomendowanych do stosowania w zabudowie historycznej.	1. Tworzenie tras edukacyjno-turystycznych po zasobach przyrodniczych i kulturowych gminy <i>np.:</i> <i>a) szlak archeologiczny trasą wczesnośredniowiecznego osadnictwa, z uwzględnieniem stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru we wsi Dobra oraz wybranych w oparciu o mapę AZP,</i> <i>b) szlak wczesnośredniowiecznych kościołów granitowych,</i> <i>c) szlak dawnych majątków ziemskich i założeń folwarcznych</i> <i>e) szlak pomników przyrody i rezerwatów przyrodniczych</i>
1. Budowanie tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie działań społecznych chroniących i promujących lokalne dziedzictwo kulturowe.	1. Udzielenie wsparcia dla społecznego monitorowania stanu obiektów i przestrzeni zabytkowych poprzez popularyzację idei społecznego opiekuna zabytków. 2. Obejmowanie przez Wójta Gminy patronatem honorowym działań społecznych, których dochód przeznaczony będzie na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego (zbiórki, akcje społeczne, loterie itp.).	1. Opracowanie regulaminu nagrody za właściwą opiekę nad zabytkiem (użytkownika obiektu zabytkowego/wykonawcy prac).

Realizacja priorytetu 1), 2), 3), 4), 7) Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Dobra w ramach celu strategicznego:

Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków

Cel kierunkowy	Cel operacyjny	Zadania
1. Czytelna i łatwo dostępna informacja o zasadach finansowego wsparcia dla właścicieli obiektów zabytkowych oraz dostępny system informacji o obiektach i obszarach chronionych.	1. Stałe podnoszenie wskaźników budżetu gminnego przeznaczonego na ochronę zabytków.	1. Opracowanie systemu rekompensat i ulg dla właścicieli i dzierżawców obiektów zabytkowych, sprzyjających podejmowaniu przez nich działań rewaloryzacyjnych.

Realizacja priorytetu 6) Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Dobra w ramach celu strategicznego:

Podjęcie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

Cel kierunkowy	Cel operacyjny	Zadania
1. Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną w celu reaktywacji na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów.	1. Udział w specjalistycznych programach szkoleniowych, konferencjach, warsztatach, mających na celu przygotowanie i podnoszenie kwalifikacji kadr administracji samorządowej wykonującej zadania z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.	1. Utworzenie stanowiska lub włączenie do zakresu obowiązków na jednym ze stanowisk pracy, spraw ochrony i promocji zabytków.

9. Zasady oceny Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z dnia 17 września 2003 r. nr 162, poz. 1568 ze zm.*) wójt (*burmistrz, prezydent miasta*) sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, który przedstawia się, w przypadku jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego – radzie gminy.

Sporządzenie sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami powinno być poprzedzone oceną poziomu jego realizacji z uwzględnieniem wykonania zadań przyjętych do realizacji w okresie obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywności ich wykonania.

Do podstawowych narzędzi prowadzenia oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami mogą być wykorzystane następujące wskaźniki:

Wskaźnik produktu z zasady definiowany jest jako rzeczy materialne, które powstają w ramach realizacji jakiegoś zadania dzięki zaangażowaniu w zadanie środków finansowych rzeczowych itp. Wskaźnik ten dotyczy wyłącznie okresu realizacji danego zadania, z tego też względu mogą być podawane tylko za te lata, w których projekt jest realizowany (*nie powinny wykraczać poza planowany termin zakończenia realizacji zadania*). Liczone są w jednostkach mierzalnych (*materialnych, monetarnych itp.*).

Kryteriami służącymi prowadzeniu oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami w aspekcie wskaźników produktu mogą być:

- procentowy poziom wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inny miernik) obiektów poddanych rewaloryzacji,
- wartość finansowa wykonanych prac remontowo – konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych tym pracom,
- procentowy poziom objęcia terenu gminy zrealizowanymi, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- wykonana waloryzacja zasobu kulturowego w oparciu o bazę danych zawartą w Gminnej Ewidencji Zabytków, przygotowanie kart obiektów do wpisu do rejestru zabytków, itp....,

- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych itp.
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej,
- itp.

Wskaźnik rezultatu odpowiada bezpośrednim i natychmiastowym efektom wynikającym z realizacji przedmiotowego zadania. Wskaźniki rezultatu należy przedstawić za okres nie wcześniejszy niż wskaźniki produktu, z uwagi na to, że zawsze są ich wynikiem.

Kryteriami służącymi prowadzeniu oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami w aspekcie wskaźników rezultatu (*będących skutkiem realizacji kryteriów oceny wskaźników produktu*) mogą być:

- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków,
- liczba wniosków o uznanie obiektów i obszarów za pomnik historii,
- zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi, instytucjami społecznymi itp.,
- liczba opracowanych prac studialnych (*studia historyczno – urbanistycznych, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego*),
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy,
- liczba opracowanych wydawnictw w tym folderów promocyjnych, przewodników,
- liczba osób zwiedzających muzea, skanseny, izby regionalne itp.
- liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
- itp.

10. Źródła finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568 ze zm.*) obowiązek opieki nad zabytkami, finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, spoczywa na ich właścicielach lub posiadaczach (*mających tytuł prawny do obiektu*).

W związku z tym, że koszty większości koniecznych do wykonania prac przy zabytkach przekraczają możliwości finansowe właścicieli lub ich posiadaczy, możliwe jest dofinansowanie prac ze środków krajowych (*będących w dyspozycji administracji rządowej lub samorządowej*) bądź zagranicznych.

10.1 Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Od roku 2009 zmianom uległy zasady rozdzielania środków finansowych w ramach Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jednym z nich jest program pn.: „**Dziedzictwo kulturowe**”. W ramach tego programu na rok 2010 wyodrębniono:

- „**Dziedzictwo kulturowe - Ochrona zabytków**” mający na celu ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne,
- „**Dziedzictwo kulturowe – Wspieranie działań muzealnych**” mający na celu ochronę i zachowanie, prezentację i popularyzację materialnego dziedzictwa kulturowego,
- „**Dziedzictwo kulturowe – Kultura ludowa**” – mający na celu wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej, zachowanie, dokumentowanie i przekaz autentycznych wartości kultury tradycyjnej, a także wspieranie różnorodnych form popularyzacji kultury ludowej.

Terminy składania wniosków:

- **pierwszy nabór** planowany jest w terminie do dnia **30 listopada** roku poprzedzającego rok, w którym planuje się zrealizować zadanie,
- **drugi nabór** planowany jest w terminie do dnia **31 marca** roku, w którym zadanie ma być realizowane (*również dla refundacji*).

Alokacja środków na finansowanie programu w 2010 r. około 50.000.000 zł.

Kwalifikowalność wydatków zgodna z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568 ze zm.*).

Wysokość dofinansowania 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. W przypadku, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacje może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. Dotyczy to również przypadku, gdy stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót przy obiekcie.

Szczegóły dotyczące aplikowania można uzyskać pod adresem: www.mkidn.gov.pl/po2010.

10.2 Fundusz Kościelny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

Fundusz Kościelny został powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr tzw. martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu funduszu kościelnego (*Dz. U. nr 9, poz. 87 ze zm.*). Fundusz powstał jako forma rekompensaty dla kościołów za przejęte przez Państwo nieruchomości ziemskie.

Fundusz Kościelny stosownie do zasady równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych wyrażonego w ustawie zasadniczej (*Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483 uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r.*) działa na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych, posiadających uregulowany status prawny w Rzeczypospolitej Polskiej.

Środki Funduszu Kościelnego przeznaczone są m.in. na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej. Dotacje z Funduszu Kościelnego udzielane są wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (*w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie,*

izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.).

Fundusz nie finansuje remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (*takich jak np.: dzwonnice wolnostojące, krzyże*) ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (*takich jak np.: obrazy, ikonostasy, stalle, epitafia, szaty i naczynia liturgiczne, instrumenty muzyczne, dzwony*) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (*takich jak np.: polichromie, freski, witraże i posadzki*).

Alokacja jest uzależniona od możliwości budżetowych MSWiA oraz wniosków beneficjentów – nabór jest ciągły.

Uprawnieni wnioskodawcy to między innymi kościelne osoby prawne. Środki na realizację zadań, przekazywane są na wniosek uprawnionych podmiotów.

Wszystkie informacje na temat możliwości i zasad aplikowania można uzyskać pod adresem: www.mswia.gov.pl.

10.3 Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Szczecinie

Podobnie jak w przypadku programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568 ze zm.*) wsparcie z budżetu państwa może być udzielone, po złożeniu wniosku przez wnioskodawcę do wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków właściwego dla miejsca położenia zabytku.

Kwalifikowalność wydatków zgodna z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568 ze zm.*). Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, a w wyjątkowych okolicznościach do 100% gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną lub stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Wsparcie może być również udzielone na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku – **refundacja**. Alokacja środków w ramach Zachodniopomorskiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów w roku 2008 wyniosła około: 600.000 zł.

Uprawnieni wnioskodawcy – zgodnie z art. 73 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568 ze zm.*). Nabór wniosków odbywa się po jego ogłoszeniu przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie. Wszystkie informacje na temat możliwości i zasad aplikowania można uzyskać pod adresem: www.wkz.szczecin.pl.

10.4 Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 ze zm.*) do dnia 28 lipca 2006 r. samorzady województw nie posiadały uprawnień do działań związanych z finansowaniem prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach. W związku z tym w latach 2004 – 2006 Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego przekazywał środki finansowe na remonty zabytkowych obiektów kultury na zasadzie pomocy finansowej dla innych jednostek samorządu terytorialnego – art. 167 ust. 2 pkt 5 oraz art. 175 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (*Dz. U. z 2005 r. Nr 249, poz. 2104 ze zm.*). Samorzady gminne i powiatowe posiadały i nadal posiadają kompetencje do tego typu działań.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 12 maja 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie ustawy o samorządzie województwa (*Dz. U. z 2006 Nr 126, poz. 875*) województwa uzyskały kompetencje do działań związanych z finansowaniem prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach.

Sposób finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach w Województwie Zachodniopomorski określony został w uchwale nr XV/144/07 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie określenia trybu i zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków kultury położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego (*Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego z 2008 r., nr 20, poz. 366*).

Kwalifikowalność wydatków zgodna z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568 ze zm.*). Alokacja

środków w ramach Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego na remonty i konserwację zabytkowych obiektów w roku 2009 wyniosła około: 600.000 zł.

Uprawnieni wnioskodawcy – zgodnie z art. 73 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568 ze zm.*).

Nabór wniosków odbywa się po jego ogłoszeniu przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego. Wszystkie informacje na temat możliwości i zasad aplikowania można uzyskać pod adresem: www.bip.um-zachodniopomorskie.pl.

10.5 Samorząd Powiatowy – Powiat

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (*Dz. U. z 1998 r., nr 91, poz. 578 ze zm.*) oraz ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 ze zm.*) nakłada obowiązek związany z finansowaniem prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach również na jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego.

Zgodnie z w/w ustawami zasady i sposób finansowanie prac przy zabytkach winna określać uchwała organu stanowiącego m.in. powiatu – Rady Powiatu Polickiego. Wg stanu na dzień 3 listopada 2009 r. Rada nie przyjęła takiej uchwały.

W związku z tym koniecznym jest podjęcie działań związanych z określeniem zasad dofinansowania prac przy zabytkowych obiektach przez Powiat Policki.

10.6 Samorząd Gminny – Gmina Dobra.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (*Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.*) oraz ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 ze zm.*) nakłada obowiązek związany z finansowaniem prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach również na jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego.

Sposób finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach w Gminie Dobra określa uchwała nr XIV/17 6/08 Rady Gminy Dobra z dnia 28 lutego 2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej z budżetu Gminy Dobra na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

10. 7 Krajowy Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

XI oś priorytetowa – Kultura i Dziedzictwo Kulturowe.

Działanie 11.1 – Ochrona i Zachowanie Dziedzictwa Kulturowego.

Cel działania: Ochrona, zachowanie i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.

W ramach działania wspierane będą projekty z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, a także projekty z zakresu rozwoju zasobów cyfrowych w obszarze kultury w dziedzinie zasobów zabytkowych. Dodatkowo wsparcie kierowane będzie także na działania związane z tworzeniem wirtualnych instytucji kultury (*dotyczy wykorzystania w tym celu zbiorów zabytkowych*). Ponadto wsparcie przeznaczone będzie na przygotowanie dokumentacji technicznej dotyczącej inwestycji zgodnej z celami działania. Efektem realizacji projektów będzie poprawa stanu zabytków (*ruchomych i nieruchomych*) o znaczeniu europejskim i ogólnopolskim, wzrost znaczenia kultury w kreowaniu miejsc pracy i PKB oraz atrakcyjności kraju dla mieszkańców, turystów i inwestorów.

Przykładowe rodzaje projektów obejmują m.in.:

- rewitalizację, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie, a także adaptację na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem,
- zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (*wyłącznie jako jeden z elementów projektu*),
- konserwację zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów oraz archiwaliów i zbiorów filmowych o szczególnej wartości historycznej,
- zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem,
- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizację zabytkowych zasobów bibliotecznych i muzealnych oraz archiwaliów i zbiorów filmowych o szczególnej wartości historycznej,

- przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

W ramach jednego złożonego projektu beneficjent może łączyć różne typy w/w działań. Inwestycje budowlano-konserwatorskie w działaniu dotyczą prac prowadzonych w obiektach zabytkowych i ich otoczeniu.

Potencjalni beneficjenci to m.in.:

- instytucje kultury (*państwowe, samorządowe oraz współprowadzone z ministrem*
- *właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego*),
- jednostki samorządu terytorialnego,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- organizacje pozarządowe,
- archiwa państwowe,
- szkoły artystyczne (*dla których organem prowadzącym jest minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub jednostki samorządu terytorialnego*), wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem,
- uczelnie artystyczne (*nadzorowane przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego*) wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem,
- publiczne uczelnie wyższe inne niż artystyczne, wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem,
- partnerstwa zawiązane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów (*Partnerstwo rozumiane jako porozumienie co najmniej dwóch samodzielnych podmiotów, którego celem jest ich wzajemne zobowiązanie się do wspólnej realizacji określonego przedsięwzięcia bądź projektu, które ze względu na swój ograniczony potencjał (np. finansowy, naukowy, brak doświadczenia w realizacji danego typu projektów) przekracza możliwości jednego podmiotu.*

Wkład ze środków unijnych: 101,02 mln euro.

Minimalna wartość projektu wynosi 20 mln PLN (*w tym dla partnerstw zawiązanych w celu realizacji projektu*).

Dla projektów dotyczących wyłącznie:

- konserwacji zabytków ruchomych,
- rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym digitalizacji zabytkowych zasobów bibliotecznych i muzealnych oraz archiwaliów i zbiorów filmowych o szczególnej wartości historycznej,
- zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem
- tworzenie wirtualnych instytucji kultury (*dot. wykorzystania w tym celu zbiorów zabytkowych i/lub o szczególnej wartości historycznej*) w tym realizowanych przez partnerstwa projektowe – minimalna wartość projektu wynosi: 4 mln PLN.

Ponadto dla wszystkich typów projektów realizowanych przez instytucje kultury państwowe i współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe oraz dopuszczone w działaniu typy szkół i uczelni artystycznych minimalna wartość projektu wynosi: 4 mln PLN.

Dla projektów dotyczących przygotowania dokumentacji technicznej – wszystkie typy projektów kwalifikowanych w ramach działania niezależnie od ich wartości.

Wkład własny na poziomie: 15 %

Maksymalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu: 85%.

Osiągnięcie celów szczegółowych priorytetu związane jest z realizacją projektów o charakterze ponadregionalnym ochrony dziedzictwa kulturowego oraz budowy, rozbudowy i przebudowy infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym. W ramach priorytetu wsparciem objęte będą projekty z zakresu ochrony i zachowania zabytków nieruchomych o znaczeniu ponadregionalnym, w tym znajdujące się na liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO lub uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Wsparciem objęte będą również projekty z zakresu ochrony i zachowania ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego, a także projekty z zakresu rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych i archiwalnych oraz zasobów wirtualnych muzeów. Ponadto wsparcie przeznaczone będzie na przygotowanie dokumentacji technicznej dotyczącej inwestycji zgodnej z celami priorytetu. W ramach priorytetu realizowane będą także projekty z zakresu

rozwoju oraz poprawy stanu infrastruktury kultury, w tym szkolnictwa artystycznego. Inwestycje w obszarze szkolnictwa artystycznego mają bezpośredni wpływ na podniesienie jakości kształcenia, tworząc wysoko wykwalifikowane kadry. Przekłada się to w efekcie na podniesienie jakości oferty kulturalnej (*m.in.: filharmonii, oper, teatrów*) i produktów kultury wytworzonych przez przemysły kultury (*m.in.: przemysł muzyczny, filmowy*) wpływając tym samym na podniesienie dobrego wizerunku kraju silnie oddziaływującego na jego atrakcyjność m.in. w aspekcie turystycznym czy inwestycyjnym. Szeroko dostępna i atrakcyjna oferta kulturalna ma także wpływ na podniesienie jakości życia oraz wzrost kompetencji kulturalnych społeczeństwa. Dziedzictwo kulturowe jest jednym z najważniejszych czynników decydujących o atrakcyjności Polski. Kultura i polski dorobek kulturalny są jednym z głównych elementów wpływających na pozytywny wizerunek kraju, identyfikujący i kształtujący obraz Polski w krajach Europy i świata. Kultura stanowi także element przewagi strategicznej w procesie definiowania miejsca i pozycji Polski w Unii Europejskiej. Poza tym kultura pełni istotną funkcję w życiu społecznym, integrując i budując poczucie tożsamości regionalnej i narodowej. Jest także uniwersalnym instrumentem rozwijania współpracy międzynarodowej i kształtowania wspólnej, europejskiej tożsamości kulturowej i społecznej. Polska posiada zasoby kulturowe o ogromnej wartości i dużym zróżnicowaniu. Na zasoby te składają się elementy dziedzictwa kulturowego, będącego efektem skomplikowanych procesów cywilizacyjnych, wielokulturowości, otwarcia Polski na mniejszości narodowe, etniczne i religijne oraz tysiącletniej historii państwa. Wyrazem tego jest fakt wpisania wielu polskich zabytków na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO, a także na listę Pomników Historii uznanych przez Prezydenta RP. Ważnym elementem zasobów kulturowych kraju są gromadzone od wieków dzieła sztuki, zasoby archiwalne i biblioteczne, a także rozwijająca się kultura współczesna, reprezentowana przez uznanych twórców o europejskiej i światowej sławie.

Komplementarność z innymi działaniami i priorytetami:

- PO Rozwój Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 - Działanie 3.3. Odnowa i rozwój wsi (*500 tys. zł na jedną miejscowość*),

- PO Innowacyjna Gospodarka – Priorytet 6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym – Działanie 6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym (*wartość projektu co najmniej 20 mln zł*),
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego.

Ogłoszenia o naborze wniosków w trybie konkursowym zamieszczane są m.in. na stronie internetowej pod adresem: www.mkidn.gov.pl, zgodnie z harmonogramem naborów w ramach POIiŚ dostępnym m.in. na Portalu Funduszy Strukturalnych pod adresem: <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/Strony/glowna.aspx>

10.8 Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego - Działanie: 6.2.2 Zachowanie Dziedzictwa Kulturowego na Obszarze Metropolitalnym.

VI Oś priorytetowa – Rozwój funkcji metropolitalnych.

Działanie: 6.2 – Wzrost atrakcyjności kulturalnej na obszarze metropolitalnym.

Poddziałanie: 6.2.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego na obszarze metropolitalnym.

Cel i uzasadnienie poddziałania:

Zachowanie, ochrona oraz poprawa stanu obiektów zabytkowych Szczecińskiego Obszar Metropolitalnego.

Demarkacja i komplementarność:

W ramach poddziałania 6.2.2 nie mogą być finansowane projekty kwalifikujące się do objęcia interwencją innych Programów zgodnie z następującymi kryteriami:

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Na obszarach objętych PROW:

- wartość dofinansowania poniżej 500 tys. PLN na obszarze jednej miejscowości.

Kryterium lokalizacji: Pomoc może być przyznana na projekty realizowane w:

- miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo
- miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo
- w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys.

Kryterium wnioskodawcy: gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko Oś priorytetowa 11. Kultura i dziedzictwo kulturowe. Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.

Kryterium typu projektu: zasięg ponadregionalny.

Projekty o skali większej niż realizowane w regionalnych programach operacyjnych (w tym projekty dotyczące obiektów umieszczonych na liście światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO i Pomniki Prezydenta RP).

Kryterium finansowe: Minimalna wartość projektu 20 mln PLN z wyjątkiem projektów dotyczących:

- konserwacji zabytków ruchomych,
- rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych, archiwalnych,
- filmowych oraz zasobów wirtualnych muzeów, galerii, fonotek, fototek, filmotek, cyfrowych bibliotek, itp.,
- zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem oraz projektów realizowanych przez instytucje kultury państwowe i współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe oraz dopuszczone w działaniu typy szkół i uczelni artystycznych, dla których minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN.

10.9 Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Oś priorytetowa 3; Jakość Życia na Obszarach Wiejskich i Różnicowanie Gospodarki Wiejskiej. Działanie: Odnowa i Rozwój Wsi. Pomocy finansowej udziela się podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie: budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno – kulturalne, rekreacyjne i sportowe oraz służącym promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury; kształtowania obszaru przestrzeni publicznej; budowy remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno – kulturalnych; zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami,

z przeznaczeniem na cele publiczne; odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci; kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Wsparcie może być udzielone jeśli:

- projekt realizowany jest w miejscowości należącej do gminy wiejskiej, gminy miejsko wiejskiej z wyłączeniem miast powyżej 5.000 mieszkańców lub gminy miejskiej za wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5.000,
- **projekt wpisuje się w zakres Planu Odnowy Miejscowości** (*należy takie tworzyć*).
- projekt nie ma charakteru komercyjnego.

Pomoc finansowa ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych projektu. Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej miejscowości wynosi: 500.000 zł w okresie realizacji Programu. Wielkość pomocy przyznanej na realizację jednego projektu nie może być niższa niż: 25.000 zł. Wnioski składane w ramach PROW będą podlegały **procedurze konkursowej**. Nabór projektów do dofinansowania poprzedzony jest ogłoszeniem o konkursie, które zamieszczane jest na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego: www.prow.wzp.pl.

10.10 Europejska Współpraca Terytorialna” - „Program Współpracy Międzyregionalnej” INTERREG IV C

Priorytet 2 Środowisko naturalne i zapobieganie zagrożeniom – Dziedzictwo kulturowe i krajobraz. Wymiana doświadczeń i wiedzy, transfer i dalszy rozwój polityk służących:

- ochronie i poprawie dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu,
- wspieranie zarządzania zagrożeniami w zakresie dziedzictwa kulturowego krajobrazu kulturowego (*kontekst miejski i wiejski*),
- promocja dóbr kultury jako podstawy rozwoju gospodarczego regionów.

Poziom współfinansowania wynosi do 80% kosztów.

10.11 Program Operacyjny Celu 3 „Europejska Współpraca Terytorialna”– „Współpraca Transgraniczna”. Krajów Meklemburgia – Pomorze Przednie/Brandenburgi i Rzeczypospolitej Polskiej (Województwo Zachodniopomorskie) INTERREG IV A

Priorytet 3. Transgraniczny rozwój zasobów ludzkich oraz wsparcie współpracy transgranicznej w zakresie zdrowia, kultury i edukacji. Działanie 3.2. Wspieranie współpracy jednostek samorządu terytorialnego oraz prywatnych ośrodków kulturalnych, stowarzyszeń i innych instytucji działających na rzecz rozwijania kontaktów transgranicznych i integracji społecznej.

- rozbudowa i modernizacja ośrodków współpracy polsko – niemieckiej,
- działania na rzecz popularyzacji własnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w państwie sąsiednim,
- ochrona miejsc zabytków o szczególnym znaczeniu dla regionu.

Pomoc finansowa ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych projektu. Polscy partnerzy mogą uzyskać dofinansowanie w wysokości do 85 % kosztów kwalifikowanych projektu. Składane wnioski będą podlegały procedurze konkursowej.

10.12 Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego – Działanie 6.6 Rewitalizacja na obszarze metropolitalnym. Poddziałanie 6.6.1 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na obszarze metropolitalnym.

Celem działania jest pobudzenie gospodarcze i społeczne Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego. Inwestycje realizowane w ramach działania muszą być elementami projektów zintegrowanych wynikających z Lokalnych Programów Rewitalizacji wybranych w drodze preselekcji. Podprojekty powinny być realizowane na obszarach miejskich, przemysłowych, popegeerowskich i powojkowych zlokalizowanych na obszarze SOM.

Typy projektów:

- budowa, przebudowa lub renowacja infrastruktury znajdującej się na obszarze zdegradowanym;
- budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury technicznej znajdującej się na obszarze zdegradowanym w szczególności przewodów lub urządzeń

wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych lub telekomunikacyjnych;

- prace konserwatorskie i restauratorskie w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568);
- zakup i instalacja urządzeń poprawiających bezpieczeństwo na obszarze zdegradowanym;
- renowacja części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, tj.(odnowienie następujących elementów konstrukcji budynku: dachu, elewacji zewnętrznej, stolarki okiennej drzwiowej, klatki schodowej, korytarzy wewnętrznych lub zewnętrznych, wejścia i elementów jego konstrukcji zewnętrznej, windy, budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury technicznej budynku, przedsięwzięcia termomodernizacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych (Dz. U. Nr 162, poz. 1121).

Inwestycje w obszarze mieszkalnictwa mogą być realizowane wyłącznie na wyznaczonych obszarach wsparcia. Zgodnie z art. 47 ust. 1 *Rozporządzenia 1828/2006* oraz *Wytycznymi Ministra Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa* zostały określone kryteria w oparciu, o które będą definiowane obszary objęte interwencją w zakresie mieszkalnictwa:

- wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia,
- wysoka stopa długotrwałego bezrobocia,
- wysoki poziom przestępczości i wykroczeń,
- niski wskaźnik prowadzenie działalności gospodarczej,
- porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego,

Projekty w zakresie mieszkalnictwa mogą być realizowane wyłącznie na wyznaczonych obszarach wsparcia spełniających wyłącznie co najmniej trzy przytoczone wyżej kryteria.

Beneficjenci:

Ścieżka weryfikacji Lokalnych Programów Rewitalizacji:

- jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia,

Ścieżka konkursowa podprojektów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- jednostki organizacyjne JST;
- organy administracji rządowej;
- organizacje pozarządowe;
- jednostki sektora finansów publicznych (pozostałe);
- instytucje kultury;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS;
- przedsiębiorcy;
- spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich
- związki, porozumienia i stowarzyszenia;
- partnerstwa działające na podstawie ustawy o Partnerstwie publiczno – prywatnym, utworzone przez wyżej wymienione podmioty;
- partnerstwa wyżej wymienionych podmiotów.

Alokacja finansowa na działanie ogółem: 26.918.428,24 EUR – kategoria interwencji 61.

Maksymalny poziom dofinansowania na poziomie projektu: 50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych.

Nabór projektów do dofinansowania poprzedzony jest ogłoszeniem o konkursie, które zamieszczone jest na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego: www.rpo.wzp.pl oraz w prasie o zasięgu regionalnym, na co najmniej 60 dni kalendarzowych przed upływem terminu składania wniosków.

Ważne

Wymienione w tym rozdziale możliwości wsparcia są hipotetycznymi i potencjalnymi rozwiązaniami dla wsparcia inwestycji przy zabytkach. Wskazać należy, że wybór programu współfinansującego zadanie powinien być dokonany po szczegółowym określeniu zakresu rzeczowego i finansowego dla danego projektu. Większość informacji koniecznych dla prawidłowego przygotowania wniosku aplikacyjnego znajduje się na stronach internetowych oraz dokumentach programowych.

11. Podstawowe źródła, na których oparto opracowanie

1. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 ze zm.
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r., nr 16, poz. 95 ze zm.),
3. Uchwała nr XV/144/07 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie określenia trybu i zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków kultury położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego (*Dz. Urz. Województwa Zachodniopomorskiego z 2008 r., nr 20, poz. 366*),
4. Uchwała nr XIV/17 6/08 Rady Gminy Dobra z dnia 28 lutego 2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej z budżetu Gminy Dobra na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
5. Uszczegółowienie Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko,
6. Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego,
7. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
8. Program Współpracy Międzyregionalnej INTERREG IV C,
9. Program Operacyjny Celu 3 „Europejska Współpraca Terytorialna” – „Współpraca Transgraniczna”. Krajów Meklemburgia – Pomorze Przednie/Brandenburgia i Rzeczypospolitej Polskiej (Województwo Zachodniopomorskie) INTERREG IV A.
10. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 (Warszawa 2004)
11. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 (Warszawa 2005)
12. Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego (Warszawa 2004)
13. Wojewódzki Program Ochrony Zabytków 2008 – 2012
14. Skrócone Studium Ruralistyczne Gminy Dobra Szczecińska do Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego Gminy. Oprac.: C. Nowakowski, W. Witek. Szczecin 1994 r
15. Plany Odnowy Miejscowości: Bezrzecze, Mierzyn, Wołczkowo, Grzepnica, Wąwelnica, Łęgi, Buk, Stolec, Rzędziny, Dobra, Dołuje, Skarbimierzyce.

16. Białe Karty Architektury obiektów wpisanych do rejestru zabytków (*w posiadaniu Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie*),
17. Karty ewidencyjne zabytków z Ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (*w posiadaniu Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie*).
18. K. Kalita Skwirzyńska, M. Opęchowski: Stolec, Rzędziny, Łęgi. Szczecin
19. K. Kalita Skwirzyńska, M. Opęchowski: Dobra i okolice. Szczecin 2008.
20. Opracowania własne.
21. Fotografie własne.
22. www.wkz.szczecin.pl,
23. www.bip.um-zachodniopomorskie.pl,
24. www.rpo.wzp.pl,
25. www.prow.wzp.pl,
26. <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/Strony/glowna.aspx>
27. www.mkidn.gov.pl,
28. www.mswia.gov.pl,